

El nebot de Wittgenstein

Thomas Bernhard

Traducció de Raül Garrigasait

FLÂNEUR. Barcelona 2018

Dos-cents amics assistiran
al meu enterrament
i tu hi has de pronunciar un discurs
vora la meva tomba.

El mil nou-cents seixanta-set al *turó de Baumgartner* una de les monges infermeres que hi treballaven sense repòs em va posar damunt el llit el meu *Trastorn*, acabat d'aparèixer, que havia escrit un any abans a la rue de la Croix 60 de Brussel·les, però no vaig tenir prou força per agafar el llibre perquè només feia uns quants minuts que m'havia despertat d'una narcosi de diverses hores en la qual m'havien sumit els metges que m'havien obert el coll per poder-me treure de la caixa toràcica un tumor gros com un puny. Me'n recordo, era la guerra dels Sis Dies i a conseqüència del tractament radical de cortisona que m'havien aplicat se m'havia desenvolupat la *cara de lluna*, com volien els metges; durant la visita comentaven aquesta cara de lluna a la seva manera graciosa, que em va fer riure a mi i tot, a mi que, segons les seves pròpies paraules, només em quedaven setmanes de vida, mesos en el millor dels casos. Al pavelló Hermann, a la planta baixa, només hi havia set habitacions, tretze o catorze pacients no hi esperaven res més que la mort. Arrossegaven els peus pel passadís amb bates del centre i un dia desapareixien per sempre. Un cop a la setmana apareixia al pavelló Hermann el cèlebre professor Salzer, la més gran autoritat en el camp de la cirurgia pulmonar, sempre amb guants blancs i amb un pas que inspirava un enorme respecte, envoltat dels bronzits gairebé insonors de les monges infermeres que l'acompanyaven, alt i elegant com era ell, fins a la sala d'operacions. Aquest cèlebre

professor Salzer, pel qual es feien operar els pacients de classe alta perquè ho fiaven tot a la seva fama (jo m'havia fet operar pel metge en cap de la unitat, un fill de pagès ben rabassut, originari de la regió del Waldviertel), era un oncle del meu amic Paul, un nebot del filòsof que va escriure el *Tractatus logico-philosophicus*, l'obra que avui coneix tot el món científic i encara més tot el món pseudocientífic, i justament quan jo estava al pavelló Hermann el meu amic Paul estava al pavelló Ludwig, a uns dos-cents metres, però que no pertanyia, com el pavelló Hermann, a la secció pulmonar i per tant a l'anomenat *turó de Baumgartner*, sinó a la clínica mental *Am Steinhof*. Al Wilhelminenberg, amb la seva enorme extensió a l'oest de Viena, que des de fa dècades està dividit en dues parts, justament en la dels malalts pulmonars, designada abreujadament *turó de Baumgartner* i que era la meua zona, i en la dels malalts mentals, que el món coneix com a *Am Steinhof*, la més petita com a *turó de Baumgartner*, la més gran com a *Am Steinhof*, els pavellons tenen noms d'home. Era ben bé un pensament grotesc, saber que el meu amic Paul estava justament al pavelló Ludwig. Quan veia el professor Salzer que es dirigia, sense desviar la mirada, a la sala d'operacions, sempre em venia al cap que el meu amic Paul al seu oncle tan aviat l'anomenava geni com assassí i jo pensava, en veure el professor, tant si entrava a la sala d'operacions com si en sortia, ara hi entra un geni o un assassí, ara en surt un assassí o un geni. Aquesta celebritat mèdica exercia una gran fascinació sobre meu. Fins a la meua estada al pavelló Hermann, que avui encara està reservat exclusivament a la

cirurgia pulmonar i sobretot està especialitzat en l'anomenada cirurgia del càncer de pulmó, jo havia vist molts metges i també havia estudiat tots aquests metges, perquè havia acabat adquirint aquest costum, però el professor Salzer, ja des del primer instant en què el vaig veure, els havia eclipsat a tots. La seva grandiositat en tots els sentits m'havia resultat absolutament incomprendible, per mi ell només estava fet d'aquell que jo no podia deixar d'admirar quan l'observava i dels rumors que circulaven. El professor Salzer, deien, i també ho deia el meu amic Paul, havia estat durant molts anys *un miracler*, pacients sense la més petita esperança havien sobreviscut durant dècades a l'operació de Salzer; d'altres, com el meu amic Paul no es cansava d'afirmar, havien mort *sota el ganivet, que s'havia posat nerviós a conseqüència d'un canvi de temps imprevist i sobtat*. Sigui com sigui. El professor Salzer, que realment havia estat una celebritat mundial i a més era l'oncle del meu amic Paul, no m'havia pogut operar justament perquè exercia una fascinació tan enorme sobre meu i també perquè la seva absoluta celebritat mundial no m'havia provocat res més que una por terrible, una por que a l'últim, reforçada per les coses que havia *sentit* dir al meu amic Paul sobre el seu oncle Salzer, m'havia fet decidir pel metge en cap del Waldviertel i contra l'autoritat del districte primer de Viena. A més, durant les primeres setmanes de la meua estada al pavelló Hermann havia observat una vegada i una altra que els pacients que no sobreviuen eren precisament els que operava el professor Salzer, un període de mala sort de la celebritat mundial potser, durant el qual de sobte,

com és natural, em va agafar por i em vaig decidir pel metge en cap del Waldviertel, cosa que, ara ho veig, sens dubte va ser una sort. Però aquesta mena d'especulacions són inútils. Mentre jo veia el professor Salzer almenys un cop a la setmana, encara que al començament només fos a través l'escletxa de la porta, el meu amic Paul, de qui el professor Salzer al cap i a la fi era l'oncle, durant els molts mesos que va passar al pavelló Ludwig no el va veure ni una sola vegada, encara que, com em consta, el professor Salzer sabia que el seu nebot estava ingressat al pavelló Ludwig i, això pensava jo aleshores, al professor Salzer li hauria resultat ben fàcil fer quatre passes per anar del pavelló Hermann al pavelló Ludwig. Els motius que havien impedit al professor Salzer visitar el seu nebot Paul em són desconeguts, potser eren de pes, potser només era el motiu de la comoditat el que li impedia visitar el seu nebot, que, quan jo vaig entrar per primer cop al pavelló Hermann, ja havia estat ingressat sovint al pavelló Ludwig. Almenys dos cops a l'any en els últims vint anys de la seva vida, sempre de cop i volta i cada vegada *en les circumstàncies més terribles*, havien hagut d'ingressar el meu amic a la clínica mental *Am Steinhof*, amb els anys a intervals cada cop més breus sovint també a l'anomenat *Hospital Wagner Jauregg*, a la vora de Linz, quan el sorprenia un atac a l'Alta Àustria, a prop del Traunsee, on havia nascut i crescut i on fins a la mort ha tingut dret a viure en una vella casa de pagès que encara pertany a la família Wittgenstein. La seva malaltia mental, que només es pot designar com una *pretesa* malaltia mental, s'havia presentat molt aviat, si fa

no fa quan tenia trenta-cinc anys. Ell en parlava poc, però a partir de tot el que sé del meu amic no és difícil fer-se una idea també de la manera com va sorgir aquesta pretesa malaltia mental. Ja en el nen Paul hi havia posada aquesta pretesa malaltia mental, que no ha sigut mai classificada amb precisió. Ja el nounat havia nascut *com a malalt mental*, amb aquella pretesa malaltia mental que després va dominar en Paul tota la vida. Amb aquesta pretesa malaltia mental va viure fins a la mort amb tota naturalitat, com els altres viuen *sense* una malaltia mental com aquesta. Aquesta pretesa malaltia mental seva ha demostrat de la manera més depriment la impotència dels metges i de les ciències mèdiques en general. Aquesta impotència mèdica dels metges i la seva ciència ha donat sempre les denominacions més excitants a aquesta pretesa malaltia mental d'en Paul, però naturalment mai la denominació correcta perquè no n'era capaç en la seva perplexitat, i totes les seves denominacions d'aquesta pretesa malaltia mental del meu amic sempre s'havien revelat falses i directament absurdes i l'una *substituïa* l'altra de la manera més vergonyosa i alhora més depriment. Els anomenats metges psiquiatres denominaven la malaltia del meu amic ara així, ara aixà, sense haver tingut el coratge de reconèixer que per a *aquesta* com per a totes les altres malalties no hi ha cap denominació correcta, sinó *sempre* només de falses, sempre només de confusionàries, perquè al capdavant, com tots els altres metges, ells sempre es feien la vida més fàcil i més còmoda *recorrent a denominacions sempre falses de les malalties*. A cada moment deien la paraula *maníac*, a cada